

ע"פ ד' יחנו וע"פ ד' יסעו. (ט' כג)

לפנים בישראל כשכולם היו יושבים על מקומם, וכל אחד הי' שורה במקום אבותיו, היו הבנים נמשכים אחר אבותיהם בקיום המצות ובלמוד התורה, והתורה היתה מהזרת על אכסניא שלה, והתוכחה היתה נחוצה רק לשפור המצוה ולהדורה, אבל לא הי' צריך האב להזהיר לבנו על עיקרי הדינים, כמו הנחת תפלין או שישמור את השבת או שלא לגלח את הזקן, — היינו בבחינת ע"פ ד' יחנו.

אבל כעת, שמצוי שכל אחד יהי' נודד ממקומו על פת לחם, ולהיות קבוע במקום שעיקרי הדת פרוצים ומצות התורה הפקר בעיניהם, ויוכל בקל להמשיך אחריהם, ויש שהדבר נוגע לפרנסתו, ועל פת לחם יפשע גבר להגאל במאכלות אסורות ולעשות מלאכה ביום השבת חלילה, ולגלח פאת זקנו, כעת ההובח על כל אחד להזהיר לא על פרטי הדינים, אלא על עיקר קיום המצות, לידע הומר כל איסור ואיסור וגודל ענשו. למען יקוים בנו „ע"פ ד' יסעו ואת משמרת ד' שמרו" א).

והאספסוף אשר בקרבך התאוות תאוה, וישונו ויבכו ¹²³⁴⁵⁶⁷גם בני ישראל. (י"א ד)

התחיל הענין מהאספסוף, ויתפשט בכל בית ישראל. והתאוות תאוה, פרושו, אוו למו שיתאוו („זיי האבען געוואלט, עם זאל זיך זיי תאוה'נען"). מחשבתם היתה שוקעת בתאוות, וממילא היתה תאוותם גדולה. כח התאוה נמוע באדם להצליחו ע"פ דרך התורה ולא לתעב את המחשבה בדברי הבלים. ולכסוף כשהכה ד' בם, קרא שם המקום קברות התאוה, ולא קברות המתאווים, יען מכיון שנקברו המתאווים נקברה ממילא גם התאוה.

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. (י"ב ג)
ובספרי ובילקוט כאן, מכל האדם אשר על פני האדמה, ולא מן המלאכים. ובאמת לפלא יחשב, אדם שהוציא את ישראל ממצרים, קרע להם את הים וקבל התורה מן השמים, איך אפשר לאדם כזה להחזיק א"ע לקמן מכולם?

אבל הענין הוא, דחייב העבודה על האדם הוא לפי השגתו. ומכיון שמרע"ה עלה השמימה לקבל את התורה, חשב שאינו יוצא יד"ח, כמו

מ ע ש י ל מ ל ד

(א) ועיין למעלה בס' שמות א. א. על הכתוב, את יעקב איש וביתו באו.

כל האנשים „על פני האדמה“ כי הלא הוא עלה השמימה וצריך להתדמות למלאכים. ב)

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. (י"ב ג) ובאבות פ"ד הזהירונו חז"ל ממדת הגאווה, ואמרו „מאד מאד היו שפל רוח“. וצריך להבין למה זה הזהירו על המדה הזו יותר מעל כל המדות, עד שכפלו את התיבה „מאד מאד“, בלומר סכנה היא ביותר להתנהג במדת הגאווה ורדיפת הכבוד, ורק שפלות הרוח והענוה, הן הנה המדות המשובחות של האדם הנעלה.

אמנם ידוע, כי בעוה"ז אין כל תשלומין עבור מצוה, כי כל חללא דעלמא לא יספיק לשלם עבור מצוה אחת, וכמו שכתבו הראשונים ז"ל, שעל האדם לבזוז כל ממונו אם יאנסוהו לעבור על „לא תעשה“, ושכר מ"ע עין לא ראתה, ובשביל זה לא נתגלה בתורה שכר המצות עשה, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל.

ובאור הדברים הוא, כי התשלומים שישנם בעולם הזה אינם ממין התשלומין השייכים עבור קיום המצוה. כי מכיון שהמצוות רוחניות הנה, ממילא שא"א לשלם שכרם בענינים גשמיים, שאינם ממין התשלומין. ושכר מצוה — מצוה אמרו ז"ל, ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבת

מ ע ש י ל מ ל ך

ב) מספרים, שפ"א בנסוע הח"ח ברכבת נטפל אליו אחד הנוסעים בשאלה, מאיזו עיר, יהודי? — מפלך ווילנא. אבל מאיזו עירה? — מעיר קטנה ששמה ראדין. —

וכאן התקרב השואל ביותר והתחיל לתהות על קנקנו של ה„חפץ חיים“ הדר בעירו... „אומרים על החפץ חיים הדר בעירכם שהוא צדיק גמור“. — בדותא היא זו — יהודי פשוט הנהו כשאר יהודים שבעירה. נתרגו השואל על „חוצפתו“ של היהודי הנה המקיל בכבודו של צדיק הדור בעל החפץ חיים. כל העולם מסכים שהח"ח הנהו צדיק וגאון הדור וכאן יושב לו יהודי זקן ומזלזל בכבודו. והלה ממשיך כדרכו, לא ולא, מכיר הנני את הח"ח, איננו צדיק, הוא יהודי פשוט.

כאן נתמלא הנוסע חימה והתחיל לשפוך בוז על „היהודי“ מראדין על אשר משפיל כבוד הח"ח.

עד שהרכבת התעכבה באחת התחנות ונוסעים חדשים עלו שהכירו את הח"ח ותיכף נגשו אליו לקבל ממנו ברכת שלום.

ומכיון שהנוסע השואל הכיר בטעותו נבהל וכדמעות פנה אל הח"ח בבקשה למחול לו על שהעליבו. „יסלח לי רבי, כי הלא לא ידעתי“.

והח"ח הביט בפני המבקש סליחתו בתמהון, בשביל מה הוא זקוק למחילה, וכי מה חטא ובמה העליב אותי? סבור הי' שאני צדיק, אבל מכיון שלא ידע אין כאן כל אשמה מצדו, סו"ס הלא נודע לו שאינני צדיק, ומה מקום למחילה כאן?...